

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
15.Noembr.
1866.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in 1. si 15. a lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

Nu
22

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domni corespundinti. Tóte epistótele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
II.

CUPRINSULU: Mancat'a I. Christosu pasci legale la cin'a cea depre urma? (finea.) — Incercári de a uni beseric'a rom.-catolica cu cea ortodocsa-orientala. — Dominiulu din Giroltu si Feiurdu alu calugheriloru basiliti din Blasiu. — Creatiunea faciá scientiele naturali. (urmare.) — Pravi'a nóstra si órele canonice. — Sperarea (poesia). — Cerculariulu protopopescu convocatoriulu la sinodulu tractualu protop. gr. c. sabianu. — Corespundintie: Sabiiu (oferte pentru nóu'a casa paroch. gr. c.) Cohalmu (serbarea dílei de 26 Octobre). Siemleulu Selagiului (munificencia imperatésca pentru edificarea besericeii gr. c. locali.) Aradu (refutare.) — Literatura: „Istori'a beser.“ scrisa de br. A. Siaguna (recensiune urm.) si alte aretári. — Ochire prin lumea politica. — Varietáti.

Mancat'a I. Christ. pasci legale la cin'a cea depre urma?

(finea.)

Inainte de tóte nu potemu trece cu vederea, cà evangelistii sinoptici numescu diu'a mórtiei Domnului dí de preparare, parasceve, prosabatu; ce n'aru face, de ar fi fostu serbatórea cea mare, carea se tieneá in 15 Nisan. Dar nici n'aru fi potutu se o numésca diua de preparare, déca ar fi fostu serbatóre; càci in serbatórea prima nici nu erá iertatu a face pregatire pentru sambeta, pre carea cadiuse atunci 15 Nisan. Dupa Mischna nu erá iertatu a face alta pregatire in diu'a de serbatóre, decátu pregatirea mancariloru, si inca numai pentru aceeasi serbatóre, eara nu pentru sambet'a urmatória; si acést'a corespunde deplinu legi mosaice, unde se opresce strinsu orice lucrare in serbatorile pasciloru, afara de gatirea mancariloru pentru aceeasi dí. ¹⁾ Inse dupa evangelistii nostri sinoptici se intempla lucruri fórte mari, si inca din partea acelor'a, cari inafara padiau cu rigorositate nu numai preceptele legi scrise, ci si ale usului: Iudeii, si ce e mai multu insi-si unii dintre archierei esu nóptea cu arme, se aduna svatulu celu mare, tienu judetiu si ceru de la auctoritatea romana sentintia de mórtie asupr'a Domnului Christosu si-lu restignescu intre doui facutori de rele; Iosifu din Arimatei'a se ingrigesce de mormentu si muierile cumpera aromate si alte lucruri necesarie. Acestea tóte nu s'aru fi potutu templá in diu'a de serbatóre in Ierusalimu. — Precumu se scie, diu'a prima si cea din urma a serbatoriloru se obserbá togmai ca sambet'a; de aceea déca s'aru fi intemplatu cele ce refescu sinopticii despre patimele Domnului in 15 Nisan, atunci liniscea sabatica ar fi fostu calcata; dreptce si numai din acést'a consideratiune nu amu poté reduce cele insírate de evangelisti la 15 Nisan. Afara de acést'a consideratiune mai sunt si alte momente desfasiurate pana aici, cari nu ne lasa se intielegemu naratiunea sinopticoloru asia, casí candu ar fi se acomodámu pre Ioanu acestor'a; pentrucá cumu amu vediutu mai susu, prelanga relatiunea lui Ioanu militédia si traditiunea, si apoi proprietatile limbistice descoperite in evangeliu ne dau chei'a cea mai buna spre a resólve dificultátile, ce sunt intre sinoptici si Ioanu. Relatiunile sinopticoloru dara mergu intr'acolu,

cà Mantuitoriulu a mancatu cin'a cea depre urma in 13 si a moritu in 14.

Evangelistulu Marcu díce: „Antái'a dí a azimeloru, candu junghiáu pasc'a.“ ¹⁾ Acést'a formula plina, carea se pare a intoná cudeadinsulu pre 14 Nisan, candu adeca junghiáu pasc'a, se afla numai la Marcu, carele a cugetat se descria mai apriatu pascile iudeesci. Inse indata ce scimu din obserbatiunile limbistice, cà candu díce Marcu „antái'a dí a azimeloru“ (*τη πρωτη ημερα των αζυμων*) intielege diu'a dinainte, casí candu ar díce *τη πρωτερη ημερα*, vedemu, cà anotatiunea „candu junghiáu pasc'a“ determina apriatu tempulu, asia câtu nu potemu intielege alta dí, decátu cea inainte de diu'a junghiarei mnelului, adeca 13 Nisan. De nu adaugeá Marcu „candu junghiáu pasc'a“, s'ar fi potutu face usioru confusiune; cà atunce intr'adeveru s'ar intielege diu'a inainte de serbatórea cea mare; dar precumu e textulu cu anotatiunea amintita, nu-lu potemu reduce, decátu la 13 Nisan, si asia anotatiunea desu amintita ne feresce de ratecire.

Evangelistulu Luc'a díce: „Veniá diu'a azimeloru, candu trebuiá se se junghie pasc'a.“ ²⁾ Veniá, díce; ce vine, inca nu e aici. De ar fi voitu se dica, cà atunci erá intr'adeveru diu'a junghiarei mnelului, ar fi intrebuintiatu altu verbu. Luc'a continua: „Si a tramisu pre Pietru si Ioanu, dicundu-le: mergundu gatiti-ne pascile, ca se le mancámu.“ Evangelistulu Mateiu referesce simplu, cà invetiaceii s'au apropiatu de Christosu si l'au intrebatu, unde se gatésca pascile. Marcu intaresce relatiunea lui Mateiu, adauge inse, cà Mantuitoriulu a poruncitu duoru apostoli se miérge se gatésca pascile. Luc'a insémna si mai chiaru, càci pune si numele aceloru discipuli, adeca Pietru si Ioanu, si asia revérse mai mare lumina asupr'a faptului. Mateiu si Marcu spunu numai, cà invetiaceii au intrebatu, unde se gatésca pascile, eara Luc'a descopere lucrulu mai chiaru si ne aréta, cà mai antái Mantuitoriulu a demandatu gatirea pasciloru; si intr'acestu modu dupa demandare a fostu lucru firescu, ca se intrebe invetiaceii despre loculu acelei pregatiri.

Faptulu celu mai insemnatu este, cà dupa toti evangelistii si dupa traditiune Mantuitoriulu a mancatu mnelulu pascalu in 13 Nisan, ce se adeveresce si din relatiunile ulterióre ale evangelioloru. Mateiu ne spune, cà a dísu Domnulu càtra invetiacei: „Sciti, cà dupa dóue díle voru fi pascile, si fiulu omului se va dá se se restig-

¹⁾ „Dies festus non parat pro sabbato, nec sabbatum pro die festo.“ Maimonid. jom tob. c. 1.-Vedi si Mischna jom tob. II, 1.

¹⁾ Marc. 14, 12.

²⁾ Luc'a 22, 7-13.

néscă.¹⁾ Prin acést'a predică Mantuitoriulu, că se va restigni in diu'a junghiarei mnelului.

Mateiu se pare a nu fi fostu de fația, candu s'a datu mandatulu pentru pregătirea pasciloru, căci-lu propune fôrte nedeterminatu, „miergeti in cetate la ôrecarele.“²⁾ Marcu cunósce templarea mai bine, „miergeti in cetate, si veti intelní scl.“³⁾ Luc'a repetiesce si intaresce asia tóta relatiunea. Marcu si Luc'a lasa o sentintia fôrte insemnata, ce o aduce Mateiu, si anume Domnulu a demandatu discipuliloru tramisi, se spuna domnului casei: „tempulu meu e aprópe,“ care sentintia inca adeveresce, că Mantuitoriulu s'a grabitu cu celebrarea pasciloru. Luc'a ne-a pastratu nesce cuvente ale Domnului fôrte insemnate, cari adeverescu concordi'a intre cei trei evangelisti dinainte si intre Ioanu si traditiunea istorica. Luc'a adeca referesce, că dupa-ce s'au asediatu la cina, a dîsu Domnulu: „Dorindu am doritu se mancu cu voi aceste pasci mainainte de patim'a mea, că dicu voue, că de acumu nu le voi mai mancá, pana candu se voru impliní intru imperati'a lui Ddieu.“⁴⁾ Mantuitoriulu a predîsu adescori invetiaceiloru mórtea sa, de aceea aici n'a potutu intielege mnelulu pascalu din anii urmatori, ci numai celu de estu anu. Aici dechiară Domnulu, pentru-ce a grabitu cu mancarea pasciloru, adeca pentru mórtea si patim'a sa, carea a sciutu, că se va intemplá in diu'a urmatória a mnelului pascale, ce erá tipulu mnelului celui adeverat. Prin mórtea Domnului in 14 Nisan, candu se junghiá tipulu, s'a implinitu acést'a impreuna cu profeti'a legata de dinsulu. — Scrutatiunile invetiatoru au chiarificatu si cele mai mici momente ale istoriei acestoru díle memorabile, candu s'a adusu jerfa cea mantuitoria. Diu'a jerfei celei facutórie de viatia s'a predeterminatu si preparatu in cursu de o mie si vréo cinci sute de ani, si dupa indeplinire s'a pastratu intru memori'a omenimei prin usulu Asiátiloru, de a serbá memori'a mortii Domnului in 14 Nisan. Totodata invetiámú din istoria, că insa-si provedinti'a divina a preparatu lucrurile asia, ca Mantuitoriulu se póta mancá tipulu inainte de a se jerfi insu-si ca pasca adeverata. Eaca ce scrie intr'acestu respectu celebrulu Hug: „Cestiunea despre tempulu cinei din urma a lui Isusu e un'a dintre cele mai grele, si togmai de aceea a fostu desu repetita de scrietorii, cari si-au trasu favorulu de la evangeliu. Póte că a lipsitu ôrecare membru din archeologi'a iudaica, si lips'a acést'a ingreuédia deslegarea cestiunei. Acestu cugetu m'a indemnatu se scrutediu anticitatiile referitórie la acestu obieptu. Eaca aci rezultatulu scrutatiuniloru mele: Dupa reintórcerea din Babilonu au devenitu Iudeii mai pii, decumu au fostu cand'va; intr'unele privintie voiáu se faca mai multu, decâtu a prescisu Moise, si asia s'au incarcatu cu dátime nenumerate. Ei nu se indestuliáu cu serbatorile ordinate de Moise, ci mai adaugeáu si preserbatori seuu inainte-serbári, si intr'asta privintia intreceáu cei din Galile'a pre cei din Iude'a. Candu s'au introdusu preserbatorile, nu se scie apriatu. Intr'unu edictu a lui Augustu datu in favórea Iudeiloru se vorbesce despre diu'a preparativa, si anume că se nu fia obligati a se infaciási inaintea judecatii sambet'a si nici in diu'a premergutoria, ce e parasceve incependu de la 9 óre.⁵⁾ Acestu

usu domniá pre tempulu Mantuitoriului. Pescarii, morarii si pisatorii de bobu din Tiberi'a, Seforu si Aconu serbáu predilele si incetáu cu lucrulu.¹⁾ In Iude'a lucráu in prediu'a pascei pana la média-di, dar in Galile'a incetáu de la orfce lucru inca de demaneti'a.²⁾ Gemar'a ierosolimitana intaresce neconditionatu, că prediu'a pascei e asia de santa, ca insa-si pasc'a.³⁾ Acést'a parere noua despre santieni'a predilei pascei a adusu unele stramutári in privintia departarei aluatului dospitoriu din case. Acést'a departare nu se poteá esecutá intr'o dí, carea treceá de santa, deaceca in presér'a acestei díle premergutorie a pascei se cercáu la lumina locurile, in cari poteá se se afle pane dospita.⁴⁾ Asia se obserbá acést'a in Iude'a, macaru că nu erá santa tóta diu'a premergutoria. In Galile'a, unde intréga prediu'a erá santa, trebuia se se departe aluatulu inca mainainte, in diu'a de 13 Nisan. Fiendu asia prediu'a pascei diu'a santa, la carea dupa computulu indaicu se adaugeá si presér'a, a fostu pregatitu, ca se póta mancá Mantuitoriulu pascale legale cu invetiaceii sei.

Modulu de vorbire alu evangelistiloru „in diu'a cea inainte de azime“ cápeta prin aceste notitie chiaritate deplina, si in urma obserbatiunea lui Clemente Alesandrinulu confirma in modu surprindietoriu totu rezultatulu cercării nóstre, dicundu: „In 13 Nisan s'a intemplatu santirea azimeloru (departarea aluatului) si prepararea serbatoriei,“ dreptce si numesce pre apostoli „dej'a preparati.“

Intr'acestu modu amú fi demustratu, că D. n. I. Christosu a mancatu pasci legale la cin'a cea depre urma, si că acést'a cina pascale s'a tîenutu in sér'a lui 13 spre 14 Nisan.

In fine marturisescu sinceru, că cumpanindu cu conscientiositate cercările critice de pana aici, n'am potutu scóte altu resultatulu, decâtu care l'am propusu cu franchetia, sperandu, că, cumu am dîsu inca la inceputulu acestui tractatu, nu mi se voru face imputári, decum'va voiú pasí cu sant'a scriptura, cu parintii besericeii si cu cărtille nóstre eclesiastice impreuna cu istori'a incontr'a sentintiei opuse.

Teodoru Rosiu.

Incercări de a uní

beserie'a rom.-catolica cu cea ortodoesa-orientala.

(dupa „Eclesi'a,“ nru. 10. din 23 Oct. s. v. a. c.)

„Diuariulu „Independinti'a belgica“ in numerulu seu din 20 Octobre curgatoriu ne vestesce unu faptu de o mare insemnata: negociatiunile, ce se urmédia fôrte secretu pana acum'a, cari aru fi avendu strinse legature cu cestiunea orientului si scopu de a dá acestei cutremuratórie cestiuni o directiune cu totul alt'a din ceea ce a avutu pana acum'a.

„Oricátu de seriosu este isvorulu, de unde ne vine acést'a scire, dice pomenitululu diuariu, vestea ni-s'a parutu deocamdata atátu de ciudata, incátu ne-amu indoitu a-o reproduce; dara deórace unu altu diuariu germanu a dat'o pre fația, noi nu mai avemu cuventu asta-di se mai staruimu in tacerea si indoiél'a nóstra.

„Acestu faptu, despre carele ne indoiámú d'antáiu si despre carele ne-amu incredintiatu acumu, este: de a

1) Mat. 26, 2.

2) Mat. 36, 18.

3) Mar. 14, 13—15.

4) Luc'a 22, 15.

5) Iosephus. Ant. lib. XVI. c. 6. n. 2.

1) Gemara hier. tract. Moed. Katon c. II. seg. 5.

2) Mischna tract. de paschate c. 18. seg. 5.

3) Gemara hier. tract. Chagiga. c. III. seg. 7.

4) Mischna de pasch. c. I. seg. 1.

face, ca beseric'a gréca se intre in sinulu celei latine. Sunt mai multe lune, de candu s'au inceputu negociatiuni intre curtea Romei si patriarchulu Tierigradului; negociatiuni, ce aru fi avendu acestu scopu si pre cari le patronédia o potere straina, pe carea nu o numesce, dar carea nu pôte fi alt'a decâtu Franci'a.

„Bas'a acestoru negociatiuni s'a gasitu si s'a primitu; ele se urmédia si se urmarescu si adi deadreptulu intre papotate (papatu) si patriarchatu, incurgiate si sustienute de bunavointi'a aceleiasi poteri straine.

„Deodata s'a presintatu o greutate fórte insemnata, carea s'a intempinatu inse: patriarchulu voiá neaperatu si pap'a se inprotiviá cu staruintia la insoratórea preotiloru. Curtea Romei cese in sversitu la acestu punctu, marginindu inse — precumu a facutu si la Maroniti — concessiunea de a se insorá simplu numai preotii, eara archereii se fia eschisi de la acést'a favóre.

„Eata unde stà lucrulu asta-di.

„Patriarchulu fiendu dispusu a admite acestu compromisu, intrebuintiédia intr'acestu momentu tóte poterrile sale, ca se faca se-lu primésca si ceialaltii notabili ai religiunei orientale.

„Nu este greu a vedé insemnatarea unui asemenea faptu, déca s'ar realisá, dupacumu pare cà spéra cu temeiu beseric'a midilocitória.

„Crestinii orientului cunoscundu de capu pre pontificele apusului, pre pap'a, prin fapta s'aru socotí defacuti de orice legamentu cu curtea Petersburgului, si Rusi'a prin urmare ar pierde orice influintia, orice actiune asupra-le. Eará occidentulu s'ar vedé asiguratú printr'acést'a de pericolele fitórie ale ambiitiei Rusiei asupra Tierigradului.

„O mai repetímu, acést'a scire ne vine dintr'unu isvoru fórte seriosu, si cu tóte acestea suntemu incredintiati, cà va fi primitu cu indoitiuni si cu desmintiri, cumu se obiceiuesce pentru oricare faptu órecumu estrordinariu si neprevedíutu. Scímu inse si acést'a, cà oricare scire desmintita si chiaru de organele cele mai autorisate in aparintia, numai pentru acést'a nu se potú socotí false si neesacte. Se mai adaugemu si càtra aceste, cà, totu dupa scirile ce primímu, negociatiunile, despre cari vorbimú mai susu, s'aru fi leganandu ca si regimulu constitutiunалу in Egiptu totu la acelu planu intinsu, a carui'a divulgare asta-di ar fi prematurata si carele ar visá a face se dispara cu deseversire cestiunea orientului din numerulu acelor'a, ce apésa asta-di politic'a Europei.“

Pana aci „Indep. belg.“ la cari „Eclesi'a“ face urmatóriele observatiuni:

„Noi nu numai nu ne ingrigimú despre acést'a cercare, dara dincontra ne bucurámú si de oricare alt'a s'ar mai poté face, càci credemu, cà *pacea besericeii pôte se aduca pacea generala.*

„Vomu inprospetá inse, ceea ce amú dísu in articolulu chiaru dintr'acestu numeru despre „tolerantia.“

„Déca cei ce dorescu in sinceritate acést'a unire aru purcede dintr'o idea adeveratu crestina, s'aru intielege fórte lesne; precátu inse pornescu dintr'unu punctu de vedere simplu filosoficu, precátu voru face dintr'ins'a o cestiune politica, se voru pune totu pre acelu tierimú, pre carele resbelulu nu va poté incetá niciodata.

„Noi scímu ce feliu au fostu primiti imperatii si ierarchii, cei ce la Florenti'a au facutu unirea besericeiloru pre asemeni base.

„Déca candu eráu vrestimasii la portile Tierigradului, Paleologii si ceialalti diplomati clerici, sperandu cà voru scapá patri'a, au compromisu principiile religiunei

loru strabune, si totu nu au potutu face nemicu: ce voru poté face adi nesce pigmei ambitiosi, pigmei intr'adeveru inaintea lui Ddieu, cu o politica atátu de departe in perspectiva, atátu de indoiósa in rezultatele ei, intr'unu secolu, in carele popórele dobendindu libertátile loru publice, potú eserceá mai cu inlesnire libertatea conscientiei loru?

„Unu singuru individú, acést'a a fostu Marcu metropolitulu Efesului, unu singuru a fostu in stare se inpiecede nesocotit'a lucrare a parintiloru besericeii nóstre ortodocse la sinodulu de la Florenti'a. Acést'a este, despre carele Eugeniu IV. pap'a Romei, candu-i-s'a presintatu actulu unirei alcatuitu in pomenitulú sinodu, a dísu: „Déca Marcu alu Efesului n'a iscalitu, nimicu nu amú facutu.“ Nu se voru gasí óre multi Marci prelanga scaunele toturoru eclesiiloru ortodocse, cari voru scí sprigioní ca Marcu alu Efesului adeverat'a ortodocsiá, candu ea s'ar poté comprimate prin combinári politice simple, ear nu isvorite dintr'o idea adeveratu evangelica, dupacumu amú aretatu mai susu?“ —

(Noi vomú revení dealtadata asupr'a acestei întrebatiuni momentóse. Acumu repetímu numai prescurtu, ceea ce aieptarámú si dealteori, cà déca represintantii ambelorú beserici la cerésca opera a unirei voru aduce cu sine „a priori“ spiritulu de contradictiune, atunci firesce cà cu Marcu Eugeniu alu Efesului impreuna nu vomú subscrie si nu vomú face pana-i lumea nemicu; atunci nu patru, ci patru sute de puncte (cumu spunu cà s'ar fi respicatu cutare archipastoriu gr. or.) voru formá nefericitulu pariate despartitóriu pre frate de frate. Dincontra nutrindu in anima cu sinceritate ddieesculu doru alu pazei si reinfratirei, depunendu deoparte si dealt'a prejudetiele, acoperindu trecutulu cu velulu uitarei si ferindu-ne de recriminári, e cu nepotintia, ca Ddieulu pazei unui propusu atátu de santu se i-denege binecuventarea sa. — Red. „S. r.“)

Dominiulu din Giroltu si Feiurdu ala calugheriloru basiliti din Blasiu.

Estractu din conscriptiunea urbariala de tíera din a. 1820, la nru. 1855—1821.

2275.

In Iuniu si dílele urmatórie ale anulú 1820 continuandu-se in comitatulu Solnocului interioru in comun'a Giroltului conscriptiunea urbariala, la aceea au fostu de facia din partea onoratorilor basiliti din Blasiu nobilulu Ladislau Gecze, scl.

	Nomina et cognomina colonorum rr. basilitarum Balásfalvensium	Capacitas fundi intravillani, metretarum Viennensium.	Sessionales terrae arabiles iugerorum.	Sessionalia prata nunquam falcabilia.
1.	Pillipú Iuonu a Vonului	1 ⁴ / ₈	5 ⁶ / ₈	⁴ / ₈
2.	Petrutiu Bumbu	1 ⁴ / ₈	3 ¹ / ₈	—
1.	Summa colonorum.	3	8 ⁷ / ₈	⁴ / ₈
	Inquillini: Bogye Onutlu	¹ / ₄	—	—

Eara in tabellele de rectificatiune de la a. 1840—1848 vine inainte Pop V. (Vonutiu) ca „custos silvarum basilitarum Balásfalvensium.“

Cu privire la aceste documente pôte veni fiacarui'a in cugetu, de a pune urmatóriele întrebári:

Candu si-au acviratu calugherii din Blasiu dominiulu din Giroltu, si cumu? Este adevratu, cà sub imperatés'a Mari'a Teresi'a a inpromutatu Mihaiu Becze din Giroltu órecare suma de bani de la calugherii din Blasiu ca manipulanti ai averiloru unoru orfani de la Dev'a? Cãta a fostu sum'a inpromutata, cine au fostu orfanii acei'a, cumu si pe ce cale au manipulat si administratu ei averea orfanala? S'a executatu dominiulu din Giroltu si Feiurdu de la Mihaiu Becze totu pentru un'a si aceeași sum'a, seau pentru sume deosebite inpromutate din fonduri desclinite, si din cari? E dreptu, cà in caus'a acést'a s'a portatu unu procesu indelungatu pre la tabl'a regésca si la escelsulu guvernú? Unde zacu actele procesului aceli'a, in Blasiu, la Osiorheiu, seau in archiv'a guberniala? Administat'au calugherii ei insi-si dominiurile acele inainte de 1848, seau le-au datu in arenda seau pe tacse? Ce s'au alesu dupa a.1848 din ele, s'au vendutu, s'au pemnoratu, candu, cui, inainte ori dupa 1848, inainte de esírea patentei de aviticitate din 29 Maiu 1853 seau dupa aceea? S'a insinuat si primitu desdaunare urbariala pentru colonicature; prin cine si cãta suma, si nu cum'va prin capitulu metropolitanu din Blasiu? Pe ce cale a devenitu si in care anu dominiulu din Giroltu in posesiunea si proprietatea domnului protopopu Demetriu Hosszu de la Lozn'a; pe calea succesiunei dupa mórtea cumnatu-seu Ladislau Gecze? Cine posiede dominiulu Feiurdului, si din ce consta aceli'a dupa conscriptiunea urbariala din 1820? Candu a existatu calugherulu Todorutiú in Blasiu, in care anu a fostu dinsulu in Giroltu si Feiurdu, ce a lucratu si a dispusu pe acolo in privinti'a bunuriloru, candu a trecutú dinsulu la Moldov'a seau Tiér'a-romanesca, dus'a cu sine documentele si scriptele privitorie la dominiurile atinse, mai traiesce elu seau a repausatu, unde, candu, in care manastire, ce s'a alesu si s'a templatú cu scrisorile remase de elu, unde si cumu s'aru poté urmarí acele?

Despre tóte aceste amu dorí barem pentru istoria a primí desluciri cuvientióse din archiv'a Blasiului, de la domnii canonici coetani cu Todorutiú, de la dd. protopopi Demetriu Hosszu si Ioanu Cheseli, precumu despre viati'a lui Todorutiú din principatele romane de la domnii Laurianu, Papiu si altii.

Óre unele cause ca aceste speciale nu provóca cu urgentia necesitatea de a conchiamá sinodulu celú atãta de doritu? Vedi, Domnule Redactoru alu „Gazetei Tr.“, pentru-ce nu se grabescu omenii nostri cu ofertele pentru academ'ia proieptata! despre o parte, pentrucà ligretia pana la sufletu, vediendu, cumu averile castigate decãtra stramosi — póte totu pe calea oferteloru si a repartitiuniloru -- asta-di le lasa stanepotii parasite. Óre marit'a procuratura de finantie a tierei are seau ba cunoscintie si informatiuni despre dominiile amintite? Si óre escelsulu regescu guvernú, ca inspectorulu supremu preste averea clerului, a devenitu pana acum'a la cunoscintia despre aceste si a cerutu desluciri de la ven. capitulu metropolitanu seau de la altii, cari au avutu chiamarea si insarcinarea de a preveghia preste aceea avere sacra? . . . Dixi, et salvavi animam meam.

Giurulu Ghierlei, in Octobre 1866,

G. M.

4 Creatiunea façia cu scientiele naturali.

(urmare.)

Cãtu tempu a tienutu starea cea chaotica a pamentului, esegetic'a nu scie. Cartea facerei díce numai, cumca pamentulu a fostu in starea acést'a, candu a inceputu la dispunerea lui Domnedieu a se pune in ordine; dar cãtu tempu a tienutu starea aceea, nu spune. Déca dar scienti'a vre a determiná acuratu tempulu, care a trecutú de la facerea lumii pana la form'a de acumu a pamentului, scriptur'a i lasa campu liberu, nu o opresce. Moise descrie starea chaotica a pamentului negativmente. Enarédia ceea ce inca atunci nu erá, ci s'a adausu numai in decursulu celoru 6 díle.

Descrierea starei chaotice a pamentului e inca, potemu díce, numai superficiale in scriptura, cà numai aceea se descrie, ce e la vedere, cumca adeca suprafaçia pamentului e apa si deasupr'a apei intunecime. Cumu e internulu pamentului, óre existatu-au partile cele solide constitutive ale pamentului sub apa, seau ba? seau fostu-a totu pamentulu in stare fluida? Moise in cartea facerei nu ne spune. Au potutu se se intemple in internulu pamentului revolutiuni poternice, au potutu se fia in lucrare poter' chemice si mechanice, inse tectstulu scripturei despre acele nu amintesce.

Dupa-ce dar s. scriptura nu ne spune cumu a fostu sub apa pamentulu in statulu chaotecu alu pamentului, óre in stare solida seau fluida? incontr'a s. scripture n'amu gresí, togm'a de amu luá cu naturalistii cei mai noi si asia, cumca lumea dintru antãiu a fostu una mare de gazuri seau vapori, prin urmare dara si pamentulu in starea lui cea chaotica; cu atãta mai vertosu, cà sub ap'a, cu carea se díce a fi fostu incungiuratu pamentulu, potemu intielege si vapori, cà s. scriptura in psalmi chiaru si vaporii nuoriloru i numesce apa.

Cumu s'a produsu intunecimea, carea erá deasupr'a aduncului, precumu díce s. scriptura, adeca deasupr'a apei, carea incungiurá pamentulu in starea lui cea chaotica, lesne potemu precepe. Aceea a potutu proveni si de acolo, cà lumin'a inca nu erá desvoltata. Inse togm'a se nu fia lipsitu lumin'a, si atunci s'ar fi potutu produce intunecimea prin negur'a cea désa, carea s'a desvoltatu naturalmente deasupr'a masei celei mari de apa. Intunecimea prin negura s'ar fi potutu produce, chiaru de vomu luá cu scientiele cele mai nóue naturali, cumca lumea dintru antãiu a fostu una mare de gazuri seau vapori, cari atragundu-se inpromutatu, au potutu formá una negura mare si désa. —

De la viersulu alu 3. incependu se descrie in istori'a creatiunei, cumu s'a pusu in ordine mas'a cea chaotica, adeca se descrie ceea ce numescu teologii „creatiunca a dou'a“. Se díce, cà in diu'a ori periodulu antãiu de tempu, carele a potutu se tiena si milione de ani, precumu amu vediutu, s'a produsu la voi'a lui Domnedieu lumin'a. Ce feliu de lumina s'ar poté apoi intielege aici, tectstulu scripturei nu ne spune.

Déca dar scientiele mai nóue naturali dícu, cà la dispunerea lui Ddieu s'a produsu din materi'a cea fundamentale o speci'a de lumina indepindinte de lumin'a cea mai tardia a sórelui, incontr'a scripturei nu gresiescu, cà scriptur'a nu ne silesce se intielegemu cu s. Tom'a asia, cumca s'a produsu o materia luminósa, din carea s'au formatu mai tardiu corpurile cele ceresci, ci tectstulu ne lasa campu liberu se potemu intielege dupa scientiele

mai n oue naturali o specie de lumina, carea se produce si asta-di din unele obiecte seau prin emanarea unei materie fine, seau prin oscilarea aerului din giurulul lor; de exemplu, candu se fr ca unele obiecte si se produce una specia de lumina electrica, seau candu arde vreunu obiectu, seau candu se facu alte operatiuni chemice. Ac est'a specia de lumina s'a potutu produce dintru inceputu in gradu mare, de orace dupa scientiele naturali mai n oue corpurile cele ceresci s'au formatu pe calea focului, fiindca gazurile, din cari st  lumea, condensandu-se s'au aprinsu si s'au prefacutu in desclinite corpuri rotunde foc se, cari au prefacutu totu spatiulu lumei intr'una mare de focu.

Textulu scripturei ne d ce, c  Domnedieu a despartitu intre lumina si intre intunerecu. Ac est'a a o intielege despre una schimbare periodica intre lumina si intunerecu facuta in urm'a recirei suprafa ei globurilor celor foc se, prin care globurile aceste s'au aretatu ca corpuri intunec se, nemic'a nu ne opresce, de ca togm'a asi'a voiescu scientiele naturali, dupa-ce scriptur'a nu e incontr'a vulcanismului si nu spune, cumu a fostu internulu pamentului incungiuratu cu apa, solidu au fluidu? si dupa-ce prin urmare a potutu fi pamentulu si in stare fluida, si asia si in forma de vapori; c  de ca scriptur'a dice, c  pamentulu a fostu incungiuratu cu apa, sub ap'a aceea, precumu amu vediutu mai susu, de ca scientile naturali asia poftescu, potemu intielege si vapori.

Gavrilu Popu, profes. de s. scriptura.

Pravil'a n ostr'a si  rele canonice.

La cele scrise in numerulu 12 alu „Sionului“ de estu tempu despre  rele canonice cu privire la obligatiunea de a le recit , am on re a comunic  aici d ue capete din pravila in t ta estensiunea lor, f ra a me demite in discussiune mai lunga.

Ant iulu locu din pravila, ce suna despre  rele canonice, e capulu 66 pagin'a 52, cuprindiendu acestea: „Care preotu nu-si va citi ciasurile si va face liturgia, acel'a are pecatu; eara de ca va face liturgia de le va citi, este neimpreunatu pecatului“.

Alu douilea locu despre  rele canonice este capulu 72 pagin'a 55, si suna asia: „Care preotu-si va las  slugib'a pravilei sale, adeca vecernea si utreni'a si celelalte t te, acel'a se se canon sca c te-va d le, pentruc  graiesce domnedieesculu Davidu: de siette ori in di te laudai D mne. Deci acele siette laude detoriu este preotulu se le d ca diu'a si n ptea, intru cinstirea si intru slavoslovi'a lui Domnedieu, carile sunt acestea: cantarea de ant iu este polunostniti'a, a d u'a utreni'a cu pervi ciasu ( r'a prima), a trei'a treti ciasu ( r'a a 3.), a patr'a siesti ciasu ( r'a a 6.), a cincea deveti ciasu ( r'a 9.), a si s'a vecernea, a si ptea pavecerniti'a. Eata acestea sunt cele siette laude, carile d ce domnedieesculu Davidu: c  de siette ori in di te laudai D mne.“

Ascultati si povestea lor, pentru ce lucru se facu acestea.

Polunostniti'a este cantare pentru inviarea Mantuitoriului si a d u'a venire a lui, candu va veni mirele cu mare slava. Earu cantarea utreniei este, c ce vine diu'a si multiamimu celui'a ce a datu lumin'a si a spartu insielatur'a intunerecului, pentru aceea cu utreni'a si cu pervi ciasu se chiama lauda intru inceputur'a d lei si cu slavoslovia tramisa lui Domnedieu. Earu cantarea treti ciasu este, pentruc  a venitu Duhulu

santu preste domnedieescii apostoli, si de ca lumin  pre dinsi, apoi cu dinsi t ta lumea. Earu cantarea a lui siesti ciasu este pentru restignirea Mantuitoriului, c  intru alu siesele ciasu se restigni si tamedu calcarea lui Adamu, carea o a facutu intr'alu si sele ciasu. Earu cantarea lui deveti ciasu este pentru strigarea, ce a strigatu intr'acelu ciasu Domnulu nostru Isusu Christosu: „Tata, intru manile tale-mi dau sufletulu“, si asia-si dede sufletulu, si m rtea Domnului pre m rte omori, si pre cei de intru iadu izbavi. Earu cantarea vecernei este de multiamire c tra Domnedieu, pentruc  amu sositu c tra sversieni'a d lii, si inca pentru ingroparea Domnului nostru; c  s r'a s'a ingropatu preasantulu santiei sale trupu. Earu cantarea pavecernitiei este, c ce c  spre odihna ne-amu asediatu; si pentruc  este inceputur'a noptii, ne rog mu, ca cu pace se adormimu si se invi mu, adeca se ne scul mu se vedemu lumin'a.

Sciti acum'a carile sunt siette laude si ce inchi-puescu; earu vai de preotulu celu ce nu va citi acestea, inse ale d lei si ale noptii, c ci c  socotesce pre dinsulu Domnedieu ca pre unu mortu. Earu jerf'a f ra de sange, carea se chiama domnedie sca liturgi , pe t te intrece, c ci c  lucru adeveratu este a Domnului si alu santiei sale. Si inse cele siette laude, carile mai susu, detoriu este totu crestinulu se le d ca, si preotu si mir nu; earu domnedie sca liturgi  altu nimenea p te se slug sca, f ra numai archiereulu si preotulu. —

Asia ne inv tia pravil'a seau indreptarea legeri, carea la noi are mare putere. (Are dieu, unde vremu; deaceea ar fi de doritu, ca se vremu si se recun scemu marea ei putere si in privinti'a detorintiei de a adun  sinode, in privinti'a etc. etc. Red.)

Titu Rufu.

Sperarea.

De n'ar fi sperarea'n lume,
Ce nutresce amegindu
Pre betranu ca si pre june,
Amu tra  numai oftandu.

Atunci dulcea mangaiare,
Ce-i repusa'n venitoriu,
Ar fi numai o dorere
Num'a-unu visu insielatoriu.

N'ar plange f ra 'nctare
Celu de d le garbovitu,
De nu l'ar nutri sperare,
C  mai are de truditu?

Seau seracii, ce 'n neavere
Si-petrecu viati'a sa,
N'aru totu plange cu dorere,
De ca n'aru pot  sper ?

Candu morbosii 'n nerabdare
Gemu pre patulu de doreri,
Mai afl -si-aru alinare,
De nu i-aru nutri sper ri?

Cersitoriulu, ce-si sustiene
Gelnica viati'a sa
Din cersitul cu rus ne,
Ce-ar face de n'ar sper ?

Pre naieriulu, ce plutesce
 Departatu prin oceanu,
 Totu sperarea mi-lu nutresce,
 Că-o se-ajunga la limanu. —

Astfeliu lumea ne nutresce
 Cu sperare pre pamentu :
 Ci dorirea ni-o 'nplinesce
 Numai uniculu mormentu!

Naseudu.

Ioanu Papiu.

Cerculariulu protopopescu

convocatoriu la sinodulu tractualu protop. gr. e. sabianu.

Onorati in Christosu Frati! Conformu pracsei constitutiunale, usuate in baseric'a noastră, voiu se dîcu pracsei de a tiené in totu anulu *sinodu protopopescu*, dorescu eara-si a ve vedé cu ajutoriulu lui Ddieu adunati in giurulu meu, spre a ne consultá asupr'a afaceriloru noastre basericesci si scolastice, afaceri aceste de o importantia mare; căci baseric'a si scól'a suntu acei factori potinti, cari garantédia prosperitatea, viitoriulu si viati'a unei natiuni. Traimu, On. Frati, in unu tempu, ce propasiesce si inaintédia cu pasi gigantici, si déca nu ne vomu reculege si noi tóte poterile noastre de viatia, vomu remané stagnandu, standu pre locu, si ne vomu trage asupra-ne despretiulu natiuniloru culte si blastemulu posteritatiei. — Ceedreptu, că in carier'a noastră cea nobila dămu de multe piedeci si greutăti, atātu din lips'a midlôceloru materiali, cătu si din caus'a altoru inpregiurari neaternatôrie de la noi; inse convinsi, că tóta viati'a e lupta, si că lupt'a pentru binele comanu e un'a din cele mai nobile si mai glorióse lupte, se nu ne descuragiămu niceodata, căci e doveditu, cumca constanti'a si perseveranti'a in urma totu si-aducu fructele sale cele imbucuratôrie, si desî póte noi nu vomu ajunge se le gustămu predeplinu, le va gustá posteritatea, carea ne va binecuventá cenusi'a noastră in mormentu. Earasi dîcu: traimu, On. Frati, in epoc'a inaintarei; bagati dara de séma, ca venindu cumv'a mirele se nu ne afle cu candelile stinse, ca pre fetele nebune din sant'a evangelia.

Ceedreptu, desî de 4 ani, decandu mi-s'a incredintiatu conducerea acestui tractu protop., mi-am datu tóta silinti'a, ca se vediu basericele, scólele, cumu si moralitatea, ordinea si bun'a disciplina in totu respectulu prosperandu; totusi nu sum inca acelu fericitu, ca se potu gustá deplinu din pocalulu multiamirei dupa nesuintiele mele, căci vediu inca fôrte multe de facutu, de reparatu, ba chiaru de creatu dinnou. Me mangaia inse aceea conscientia si convingere, că spriginitu prin zelulu nobile si laudabilu alu unoru dintre On. Frațiile Vóstre, totu amu facutu si noi căti-va pasi inainte. Sciu bine, că On. Frațiile Vóstre, aveti de a ve luptá demulteriori si cu grigiele si lipsele familiare, căce sunteti membrii unui cleru seuitatu si parasitu din caus'a inpregiuràriloru vitrege ale trecutului; sciu că ve apésa pre unii chiaru si lips'a midlôceloru viatiei, si cudeosebire ingrigirea cea parintiésca pentru crescerea familiei amesuratu cerintieloru tempului presinte. Dar cu tóte aceste nu trebue se desperati, ci ca nescari osteni bravi, între aceste neajunsuri, se nu ve uitati nice pre unu momentu de binele basericeci si alu scólei, cu carele e strinsu inpreunatu si binele si fericirea poporului

nostru. Se lucrati fiacare dupa potintia in favórea bine-lui comunu; inse se lucrati cu zelu si ardóre, se lucrati din anima, si se fiti nepregetatori in sfer'a chiamarei, ce v'ati alesu.

Inaintămu incetu, dar totu inaintămu cătu de cătu, atātu pre terenulu basericescu, cătu si pre celu scólastecu. Dovéda ne-e, că ori cu câte greutati, totusi in anulu acest'a s'a dusu in deplinire edificarea a loru dóue baserice, cari mai multi ani stetera fóra de turnuri, zidirea altei baserice nóue (in Ghisas'a-de-susu) inca se apropia de fine; s'au edificatu dóue case de scóla nóue, si alte dóue s'au castigatu (un'a prin cumperare). Ratiunile basericeloru din acestu tractu inca se ducu mai regulatu, ceea ce am avutu ocaziune a observá si cu ocaziunea visitatiunei canonice din lun'a lui Iuliu a. c., si ceea ce se dovedesce si din aprobarea venita din partea venerabilulu esactoratu metropolitanu in privinti'a ratiuniloru basericesci, cu puține esceptiuni. S'au edificatu in anii acesti'a trei case nóue parochiale, din cari un'a aici in Sabiiu intru adeveru póte sierbí spre onórea confesiunei nóstre.

Caus'a scolastica inse e un'a din cele mai grele si mai delicate cause. Aceea ne insufla ingrigire pre totu momentulu; căci pentru crescerea poporului nostru in moralitatesi cultura avemu de a respunde, On. Frati, nu numai inaintea lui Ddieu, nu numai inaintea conscientiei noastre, nu numai inaintea maimariloru nostri, ci si inaintea istoriei natiunei nóstre, inaintea posteritatiei nóstre; togm'a din asta cauza pentru prosperarea scóleloru popularie jace cea mai grea raspundere pre umerii nostri. Si chiaru pre acestu terenu tare coltiuros avemu de a ne luptá cu cele mai multe greutati si piedeci, spre a caroru invingere se postesce tempu, rabadare, zelu neobositu, si in urma constantia si perseverantia. Dar cari suntu acele piedeci, cari ni se stavilescu ca nescari stanci in calea progresarei pre acestu terenu? Eaca aceste suntu, On. Frati: invetiatorii mai pretotindenea in acestu tractu; póte că si pre aiurea, suntu reu dotati; poporulu ingrenatu cu sarcine, cumu si din caus'a nefructuositatiei aniloru trecuti, auneori din necapacitare despre folosulu scólei seu chiaru din capacitare stangace si retacita, nu se indupleca dupa tóte argumentele si svaturile noastre parentiesci a dotá mai bine pre invetiatorii sei, escusandu-se cu meseretatea proverbiale, „că suntemu seraci si nu putemu seplatimu mai multu invetiatoriului.“ Abia cu mare greutate s'a potutu esoperá in urm'a mai inalteloru ordinatiuni vre'o 14 instrumente de dotatiune pentru invetiatori, si si acele instrumente unele cu plati mai numai de batjocura (cu câte 10, 20 fl. salariu anuale!) Ba adeseori vinu inainte casuri, unde in unele comune nice platile invetiatoriloru stipulate prin contracte formali nu se potu scóte, din care cauza bietii invetiatori se vedu constrinsi a si-cautá alte midlôce de subsistintia. Poporulu nostru, desî bunu altfeliu, dar nu e in generalu petrinsu de insemnatatea si folosulu scólei, seu că inca nu e capaciatu de ajunsu, seu póte dóra si din cauza, că pre candu unii se nevoiescu a-lu capacítá pre atunci se afla si unii ómeni obscuranti de acei'a, cari lu-desmenta de la imbraçisiarea cu caldura a causei scolastice, aducandu-i inainte, că si voi poteti fi ca mosii si stramosii vostri, că cu ce sunteti voi mai buni? au nu poteti si voi traí ca ei, au n'aveti destule greutăti si afara de scóla etc. etc? — Dar cu tóte aceste nice aceste inpregiurari nefavoritôrie, ba chiaru si prejudetie, cu cari avemu continuo de a ne luptá in carier'a scolastica cea atātu de grea, nu trebue se ne descuragiedie nice pre unu

momentu, ci inca mai tare se ne insufletiesca spre inaintarea càtra tinent' a chiamarei nòstre. Deci cu tóta ocasiunea, in baserica, a casa, in conversatiuni, se legàm de animele poporeniloru nostri prosperarea si infflorirea basericeii si a scòlei; càci desì demulteriori sementi' a cea buna aruncata va cadé pre piétra si nu va fructificá, totu va cadé din ea si pre pamentu bunu si aceea va fructificá, de nu mai tempuriu, celu puçinu mai tardiu.

Asemene vedemu cu parere de reu, cà dupa tóte staruintiele nòstre nu se póte introduce cercetarea regulata a scòleloru popularie din acestu tractu, façia cu tóte measurele luate din partea locuriloru mai înalte; firesce din cause cu totulu neaternatòrie de la noi, prin urmare fóra de voi' a nostra; càci unii parinti déca nu si-trametu copii la scóla, in tempu de iérna se escusa cu aceea, cà suntu seraci si n'au cu ce i inbracá si incaltia, ear in tempu de véra se escusa cu aceea, cà suntu constrinsi a-i intrebuintia de ajutoriu la ocupatiunile loru economice.

Mi place a crede, cà nu se afla nice unulu între On. Frațiile Vóstre, carele ca parinte sufletescu alu poporului se nu se interesedie de binele, prosperarea si luminarea lui. —

Aceste le aflai cu cale a-le premite spre orientarea O. Frațiilor Vóstre pentru viitoriulu sinodu protopopescu. — Deci caus' a inaintarei binelui basericescu si scolariu, in legatura cu cultur' a religiós-a-morale a poporului pastorescei nòstre ingrigiri incredintiatu, va fi obieptulu principale de pertractare in *sinodulu nostru protopopescu de tòmna*, ce vi-lu anuntiu prin acést' a pre diu' a de 14/2 Noembre a. c.

Totu la acestu sinodu se indetoredia fiacare parochu a aduce cu sine pregatite: a) estrasele din matriculele botezátiloru, cununatiloru si mortiloru pre a. 1865/6 (de la 1. Noemb. 1865 — 31 Octobre 1866) in câte 2 esemplarie; b) consemnarea trecutiloru de la religiunea nòstra la alt' a si vice vers' a, cumu si consemnarea casatorieloru mestecate totu pre a. 1865/6 eara-si in câte 2 esemplarie; c) specificatiunile despre pareciele cununate si platirea tacséi chirurgice de 35 cr. pre a. 1765/6 de la 1. Noemb. 1865 pana la 31 Oct. 1866 eara-si in câte 2 esemplarie; in urma d) tacs' a de 1 fl. v. a. pentru fondulu preutiloru deficienti si a preoteseloru veduve pre a. 1867.

Ear in diu' a urmatòria, adeca in 15/3 Noembre a. c. se voru tiené conferentiele invetiatoresci, in cari se voru pertractá urmatòriele obiepte: I. Ce metodu s' a doveditu mai practiculu spre a invetiá pre scolari la cetire, si cumu se purcéda invetiatoriulu in tractarea acelu metodu façia cu scolarii? — II. Ce gradu de perfectiune in vorbire, cetire si scriere se recere de la o scóla popularia, si cumu se ajunge acél' a? — III. Cátu si cumu are de a se invetiá computulu atátu mentalu câtu si pre tabla? — IV. Pentru-ce trebue se se prepare invetiatoriulu pre tóta ór' a de invetiamentu? — V. Ce cvalitàti se receru de la unu invetiatoriu spre a corespunde deplinu chiamarei sale? — VI. Stà in liber' a voia a invetiatoriloru a aduce la pertractare si alte notiuni atingatòrie de invetiamentulu populariu?

In urma On. Frațiilor Vóstre aveti detoria de a face ca fiacare invetiatoriu din acestu tractu se si-insemne mai in susu insiratele puncte, ca asia meditandu-le si studiandu-le, se vina pregatiti la conferintie. Ve-ti precepe On. Frațiile Vóstre, cumca aceste conferintie, prelanga alte folóse, potu sierbí si de unu midilocu spre a sterni o emulatiune nobila între invetiatori pen-

tru perfectiunarea mai inbucuratòria in sfer' a chiamarei loru. Asi dorí in totu casulu, ca invetiatorii din acestu tractu se vina mai pregatiti la conferintie, decátu in anii trecuti.

Vi-se alatura in fine si unu programu pentru tienearea susu-numitului sinodu. — De alta fratiesce remanendu alu On. Frațiilor Vostre plecatu.

Sabiiu, 8 Octobre 1866. (Nru. 280/of. prot.)

I. V. Rusu, protopopu gr. c.

Corespondintie.

Sabiiu, 20 Octobre 1866.

Onorabila Redactiune! Me rogu, ca in legatura cu cele publicate in nru. 15 din 1. Augustu a. c. alu pretiuitului diurnalu bas. „Sionulu rom.“ despre ofertele venite in favórea edificarei nóuei case parochiale gr. cat. din Sabiiu, se binevoiesci a primi in colónele „Sionului“ si urmatòria

Lista de contribuiri: 1) de la m. o. d. parochu gr. cat. in Visocn' a *Ioanu Popu* s' au primi u ca ofertu 5 fl. v. a. 2) de la beseric' a gr. cat. din Visocn' a 2 fl. +3) de la escelinti' a sa d. presiedinte alu tribunalului supremu *Basiliu Ladislau de Popp* s' au primitu 30 fl. 4) de la rdsm. d. protopopu alu Bistrei *Simeonu Balintu* s' au primitu 10 fl. 6) prin scrisórea ven. consistoriu metropolitanu de datulu 28. Iuliu nru. 1018 a. c. s' a tramesu ca colecta din archidieces' a gr. cat. a Aibei-Iulie 24 fl. 70 cr. 6) de la m. o. d. parochu in Bort' a *Pavlu Popescu* s' au primitu 2 fl. 7) de la Iacobu Docea proponan gr. cat. in Sabiiu s' a primitu 1 fl. Sum' a 74 fl. 70 cr. v. a. — Adaugundu-se acést' a suma de 74 fl. 70 cr. la sum' a contribuitoriloru de 372 fl. 90 cr. v. a. publicate in nru. 15. alu „Sion. rom.“ sum' a totale face patru sute patrudieci si siepte fl. 60 cr. in val. austriaca.

Pentru aceste maritimóse oferte se aduce prin acést' a cea mai cordiala multiamita toturoru p. t. dd. contributori. — De la represintanti' a basericeii gr. cat. din Sabiiu.

Ioanu V. Rusu m. p.,
parochulu si prot. gr. c. alu Sabiiului.

Cohalmu, 6 Noembre 1866.

Clarissime Domnule Redactoru! Provedinti' a divina se indurà a lasá, ca in 26 Octobre, candu Romanii celebrédia pre patron' a Paraschiv' a, se serbedie si diu' a aceea, carea parintii nostri in 400 de ani au doritu-o. Adeca diu' a de 26 Octobre din anulu 1863 a fostu diu' a, in carea precabunulu nostru domnitoriu Franciscu Iosifu I. din preagratiós' a sa indurare santiunà articolulu I. de lege sunatoriu despre inarticularea natiunei romane si a confesiuniloru ei, si asia natiunei romane i-deschise portile cele de fieru, in dosulu caror' a 400 de ani a fostu sguduita si maltractata dandu-i cale libera càtra o desvoltare si viatia natiunala, si ast' a pentru meritele ei celea facute pentru inaltulu tronu in orice casuri critice. Cine dintre fiii natiunei nòstre romane nu va serbá acést' a di demna de memoria pentru actulu celu maretiu, carele a emancipatu natiunea nòstra?

Acést' a di dara de 26 Octobre s' a serbatu si in opidulu nostru Cohalmu cu solemnitate cuvenita, dupa-ce ne implù de entusiasmu si unu cerculariu alu revdsimului d. vicariu foraneu alu Fagarasiului, Ioanu Antoneli, carele între altele suna asia: „Diu' a de 14/26 Octobre pentru noi Romanii ardeleni e o di demna de memoria, fiendca in acést' a di s' a santiunatu legea diétala din a. 1863 despre inarticularea natiunei romane prin Maiestatea sa c. r. apostolica preagratiósulu nostru imperatu si domnu etc.“ si la urma: „Deci ve recercu fratiesce, ca in acést' a di se tieneti sierbitulu divinulu, adeca d. liturgia cu tóta solemnitatea si se inaltia

rogatiuni pentru preabunulu nostru imperatu si prosperarea natiunii romane la Domnulu maririloru, apoi se urmati acést'a in toti anii spre aducerea aminte a binefacerei acestei legi, carea va se ne intemeiédie fericirea venitoria etc.“ — Deci dupa s. liturgia parochulu localu Ioanu Popescu aretà poporulu seu insemnatarea acestei dile si trecù enarandu intemplanile decurse in patru sute de ani, ce a suferitu Romanulu pana in momentul de faèia, si cà dreptatea lui Ddieu voi, ca odata se se inplinésca si dreptele dorintie ale poporulu romanu, ceea ce ne indetoresce càtra Ddieu cu multiamita, eara càtra natiune ca cu totii se ne straduimu din tóte poterile a inaintá in cultura, pentrucà numai astfelu vomu scapá de a fí totu cód'a altor'a scl.

Dec Ddieu, ca càtu mai curundu se ni se dee ocaziune a mai serbá in autonóm'a nóstra patria si alte dile de fericire, ce inca Romanulu le astépta cu anima doioása, ceea ce si sperámu cu incredintiare pusa in Ddieu si in gratiosulu nostru monarchu.

I. P.

Siemleulu Selagiului, 9 Octobree 1866.

Clarissime Domnule! Diu'a a 8. Iuliu a. c. c. v. a fostu diu'a cea fatala pentru comun'a celes. din Siemleu, dí dealtmíntre memorabila a profetulu Elia la apuseni, in carea între 5 si 6 óre dupa média-di scornindu-se o tempestare nemaiaudíta in partile aceste cu o furia ingrozitoria dintre apusu média-di, rumpendu ba si smulgundu arbori din radecina, desvelindu si asternendu la pamentu case si totu ce affá in calea sa, sborandu aceea si preste Siemleulu nostru, beseric'a nóstra gr. c. o-a derimatu din temelie, ba cu turnulu ei s'a jocalu ca cu unu globu aerostaticu, redicandu-lu odata in susu, si numai dupa câte-va invertiture maestríte aruncandu-lu intru o gradina la vecinulu alu patrulea de la beserica.

Desi anulu edificarei acestui s. Sionu e necunoscutu si la cei mai betrani din poporulu de aici, si desi între tóte besericele estinsei monarchie austriace acést'a casa s. de rogatiuni a fostu dóra cea mai misera, fiendu construiti parietii ei din vergele si lipiti de man'a credintiosiloru cu lutu, si se affá intru o stare demna de tóta compatimirea: noi totusi si cu acést'a ne aflámu mai mangaiati, decâtu cumu suntemu acumu fóra ea; càci, dupa proverbiulu tritu, totu e mai reu si fóra reu. Candu insa pericolulu e mai mare si nefricirea, atunci e si ajutoriulu cerescu mai aprópe, cumu díce unu s. parinte; si acestu adeveru se verificà si cu noi. Càci dónedieci si nóue de ani si nóue luni au decursu, de candu tragundu de mórte acestu s. Sionu deoparte, de alt'a fiendu cunoscuta apus'a seracia a acestei comune gr. cat., fostulu aici vicariu si adi metropolitu, escelinti'a sa d. Alesandru Sterc'a Sulutiú, inca la anulu 1837 a ajunsu cu o suplica la sacratism'a sa Maiestate, ca fundatorele si patronulu acestui vicariatu, pentru redicarea unei beserici nóue mai corespundiatórie cultulu divinuu, relegiunei, patronulu si oficiulu vicarialu, a carui'a manipulante erá si parochu localu. Nice a lipsitu gratiosulu rescrisu, desi n'a grabitu; càci la anulu 1845 s'a afidatu, cà cu spese erariale se va edificá beserica, numai locu aptu pentru unu asemenea edificiu se arete comun'a acést'a. Estu locu in anulu 1847 s'a si cumparatu cu bani inpromutati de la fondulu seminariulu blasianu, cari replatindu-se in anulu presinte deplinu cu alu seu procentu cu totu, fatal'a intemplanie din preatin-s'a dí, ce a trecutu preste beseric'a acést'a, substernendu-se inal-tulu tronuu cu coloru vii prin ilustritatea sa preadennulu nostru episcopu si amatu parinte dr. Ioanu Vancsa, acelasi preainduratu monarchu si parinte alu milióneloru prin decretu de curte din 6 Sept. nru. 13.024 preagratiusu a binevoitu a resolvá pentru edificarea acestei beserici vicariale din fondulu religiunei 15.222 florini 38 cr. v. a., eara pentru fundulu, unde este a se redicá beseric'a acést'a, — nefiendu celu cumparatu deplinu

corespundiatóriu scopulu, — 2400 fl. v. a.; si asia prin inalt'a gratia a sacratissimei sale Maiestáti, din abisulu intristarei, in carea erámu aduncati, cu mana tare si cu braèiu inaltu ne aflámu redicati si pusi in deplina sperantia, cà amesuratu inaltei intentiuni preste doi ani ne vomu affá cu o beserica—dupa tramisulu planu judecandu—ca aceea, carei'a nu din marime estimandu-o, cà dupa stilulu celu nou si gustulu esteticu pretiuindu-o, asemenea nu se affa in tienutulu Silvaniei. E adeveru, cà demultu si asteptámu, inse suntemu in deplina convingere, cà in mesura egalá asteptárea ni-se compensédia.

Acestu actu de preainalta gratia a Maiestáti sale lu-dámu la publicitate, precumu din indemnulu fiescei multiamiri si profunde recunoscintie, asia pentrucá se lucésca in caten'a nenumeratelu binefaceri, ce s'au reversatu depre inaltulu tronuu alu gloriosulu nostru monarcu asupr'a natiunii romane, cu carí o-a deobligatu la fidelitate perpetua; ba si pentrucà acestu actu e viu documentu alu neinfrantei amóre parintesci, ce conditiunedia osebita ingrigire si lapta tenera sperantia, cà preainduratulu monarcu pre acést'a natiune preacredintioása si pre terenulu politicu e promptu a-o mangaiá. Detorimu publicitatei cu acestu actu si pentrucà cu acést'a se affa in legamentu cumpararea loculu de casa vicariala, intru a carui cumparare escelinti'a sa preabunulu nostru cand'va aici vicariu si cudesclinire iubitu parinte spiritalu, eara acum'a metropolitu alu Albei-Iulie cu 734 florini v. a. ne-a ajutatu, care fapta maritimósa nu are lipsa de laude, cà ea va luci porurea pre orizontulu crestinismulu si natiunalu, eara preamaritulu barbatu si parinte pentru inalt'a bunatate prin aceste i-rostimu fiesca si publica multiamire. Detorimu mai incolo cu acestu actu publicitatei si pentru inflacaratulu zeluu, ce are càtra casa Domnulu preaiubitulu nostru archipastoriuu, ilustritatea sa episcopulu nostru dr. Ioanu Vancsa, inaltu-carele indata ce dupa trist'a catastrofa ne-amu substernutu adunc'a nóstra dorere dupa beseric'a nimicita si ferbintea dorintia de a-o vedé inlocuita cu altu s. Sionu, preaumilitele nóstre rogatiuni nesuferindu intardiare nice lasandu momente ponderóse le-a adusu la cunosointi'a gloriosulu monarcu si de acolo ne-a solitu resultatulu doritu, viu testimoniuu a ingrigirei nepregetate si ferbintelui amoru parintescu resolutu de a infruntá piedecile; deunde prelanga respicarea cu fiesca devotiune a multiamirei nóstre publice pentru pusele ostenele intru acést'a s. causa, totdeodata lu-rogámu, ca de la inceputu se-ne conduca pana la finitu, ca opulu se corespunda marirei lui Ddieu si inaltelu intentiuni ale Maiestáti si ale ilustritatei sale si dorintelu nóstre.

Curatorimea beser. gr. c.

din Siemleulu Selagiului in numele intregi comune bes.

Aradu, 30 Octobree 1866.

In dilele trecute cetii in nru. 20 alu „Sionulu romanescu“ unu articlu din Aradu de la d. Dionisiu Pascutiú, la care se vede a fí inpusu cóst'a domniei sale pasagiulu din o corespundintia de maináinte a unui parocu gr. c. „pentruca paroculu gr. orientalu s'a opusu cu tóta tari'a, dícundu, cà de la episcopí'a sa e strinsu opritu a se mestecá cu uniíii;“ si prefacundu-se d. Pascutiú, casí candu n'ar crede, cumca „oracolulu din Sabiiu (Siagun'a) se fia datu o astfelu de indrumatiune blagoslovita, adeca se oprésca pre fratele ortodocsu a se mestecá cu fratele dreptcredintiosu, se remasiesce, cumca, de este ce-va in lucru, datarea acelei indrumatiuni e depe tempulu afurisirii si caterisirii „Gazetei Tr.“ seau din etatea de auruu, candu bietulu pop'a „kurz und gut“ fù tunsu si rasu, pentrucà aretase nesce semne, cà i-ar placé se fia dreptcredintiosu; care p'opa apoi se fia sciutu latinesce, cu totu dreptulu poteá se strige: „Flere possum, sed juvare non.“ Si dupa acést'a prefaèia i-dà domnulu parocu o invetiatura morala constatatória totu din citari fóra

necsu si reducere la tem'a de unde a pornitu¹⁾, si protivite preabine cunoscutului temperamentu alu domnului articulandru.

Eu pre Domn'ia Ta, Domnule Corespundinte, de prezentu advocatu in Buteni, ca pre unu romanu zelosu cu rara pregatire scientifica, fóra privire la viat'ia D. Tale practica, cu multu mai tare te onoredu si ti-pretiuescu scienti'a, decátu ca in faci'a onoratului publicu cetitoriu se fiu plecatu a me slobodí cu D. Ta la o polemia jurnalistica, — nu atát'a pentrucá dóra cu teolog'ia pastoralá in mana la articulu D. Tale nu así fi in stare a ingramadí unu asemenea munte vavilonicu de argumente contrarie, seau pentrucá dóra asi presupune, cá D. Ta ca advocatu si peste totu barbatu cultu in faci'a unui publicu cetitoriu nu ai fi aflatu altu terenu de activitate, decátu ca scuturandu flamur'a natiunala, cu pierderea tempului, ce ar trebuí dedicatu mai bine causeru clientiloru, decum'va i ai, se te opintesci in sedar „cu limba de fulgeru“ a ne insufletí si pre noi a face metanii cátra Rom'a si a castigá asilu de mantuire acolo, unde D. Ta n'ai avutu locu se ti-pleci capulu;²⁾ ci mai alesu deoparte ca „ortodocsu“ din alipire cátra beseric'a mea in articulu mentiunatu asia de aspru atacata,³⁾ dealta parte din compatimire sincera cátra Domn'ia Ta, vedien-du-te, cumu — nepocaitu dupa unu trecutulu plinu de catastrofe, ca alu D. Tale, — de locu la inceputulu unei carári nóue de viatia si in loculu, unde cea mai mare lipsa ai de popularitatea filoru spirituali ai „oracolului⁴⁾ din Sabiu“, sari ca musc'a in zeru, si in faci'a onoratului publicu te faci de risu cu unu articlu, in carele cu limba desfrenata arunci tina in faci'a acelu'ia, carui'a — iérta-mi Domnule — D. Ta nu esti demnu de a i-legá curelele incaltimentelor, scarmenandu trecutulu acelei autoritati besericesci, la carea nu numai pastoritií sei ortodocsi se inchina cu sincera reverintia, ci si cei dreptcredintiosi, afara de cei retaciti⁵⁾ — deórace nu credu, ca articulu D. Tale se represintedie in secululu XIX. principiile oricarei biserici sustatatorie, — cu multu mai tare lu-stimédia, decátu ca nerumegatele espresiuni a „limbei de fulgeru“: „Progenies viperarum“ . . . „furu este si telhariu“ . . . „Samsonu . . . falca de magariu“ se ti-le póta aprobá;⁶⁾ vedien-du-te mai departe, cá fóra „intieleptiunea sierpelui si blandéti'a porumbului“ ti-bati jocu de espresiunea „flere possum, sed juvare non“, a carei insemnatate asia se vede cá coversiesce inaltímea spiritului desvoltatu in articulu D. Tale.⁷⁾ Au n'ai potutu D. Ta aflá in s. scriptura alte cuvente, ci a trebuitu se faci ca painginulu, carele din florile campului cele binemirositorie culege numai nutretiulu protivitu naturei sale, din carele nu va esí nicecandu faguru de miere? Nu scii Domnule ca advocatu, cumca pentru espresiunile de mai susu, „quae secundum recta principia . . . ut iniuriae in societatem ecclesiasticam considerari debent,“ „kurz und gut“ poti fi tunsu si rasu ca pop'a celu din povestea D. Tale?⁸⁾

1) „Fóra necsu si reducere la tem'a de unde a pornitu,“ va-se-díca la fapt'a trecutului si preavenerat'a persóna archiepiscopéscá, amu crediutu si noi aceea inveniatura morala din sectiunea ultima alu articulu domnului P., in carea scrietoriulu de la o fapta speciala in insufletire — si sare la o parenesa tienuta in generalu. Astfelu privita, nu e temeiu de a ne inpiedecá intr'ins'a, deórace insufletirea pentru legea si beseric'a sa nu se póte ascrie nimerui de crima. Déca credeámu noi sectiunea amintita a stá in legatura strinsa cu dísele si persónele precedinti, garantédia purcederea nóstra de unu anu si diumetate, de candu esiste „Sionulu r.“, faci'a cu alte confesiuni, ear desclínitu cu cea romana gr. or., cumca in acelu casu nu i-dámu locu. Red.

2) Iérta-ne, dar de aici inca nu urmédia, cá Rom'a, mam'a a loru 200 de milíone, ar fi netolaranta in intielesulu D. Tale. Red.

3) Repetímu, cá noi n'amu scí prin ce se fia atacata. Red.

4) Te inpiezeci in cuventulu acest'a? Dincontra noi asia credeámu pana acumu, cá e mare onóre pentru o persóna, candu ajunge de a se poté numí oraculu pentru o societate intréga. Red.

5) Asertiune si previnsiune prea despotica acést'a, deórace stimarea e efluculu liberei convingeri; deunde pre cei ce din cuvióse cause póte n'aru sentí reverintia cátra noi, nu i potemu numaidécátu caterisí. Red.

6) Ti-dámu dreptu, cá in intielesulu, la care le trasesi, nici unu Romanu gr. cat. nu le apróba. Red.

7) Plansulu in crise alaturatu cu tari'a barbatéscá multi in multe chipuri lu-esplica. Red.

8) Ast'a ar fi apoi firesce totodata procesu de presa? ! Red.

Deci deschide Domnule cartea viatiei, carea díce: déca voesci se n'ai ura, pune-ti locata pe gura (Vincula da linguae, vel tibi vincla dabit). Depune patim'a si cauta, cá vei gasí pingate cu coloru de auru braçiele cosmopolite, cari nu demultu ti-au datu D. Tale precumu si la mai multi „dreptcredintiosi“ refugiu; vei contemplá binefacerile cele adeveratu filantropice predicate de Mantuitoriulu lumei, din cari D. Ta asia pendedreptu te vedi a fi luatu parte; pentru reciprocitate cércá si vedi, care absolutu teologu seau advocatu ortodocsu (gr. orientalu) s'a espectoratu cand'va ca D. Ta in contr'a vreunui archipastoriu seau peste totu in contr'a dreptcredintiosiloru de unu sange?¹⁾ la cari D. Ta nechiamatu — póte cu prospectu de a recastigá grati'a perduta, seau a devení inca si de canonicu, — de locu ce mersesi din Aradu, te facusi aperiatoriu „cu limba de fulgeru.“ Socotesce cu precautia, cumca si unde de prezentu te affi, ai lucr'u si esti inpresoratu de „fiii Acherontei“ (? !), cari nu voru poté suferí indelungu lumin'a adeverului D. Tale, si ti-va perí numerulu clientiloru si a pretiniloru, „cumu piere fumulu dinaintea suflatuului ventului, cumu piere rou'a dinaintea radielor fierbinti ale sórelui, si cumu se topesce céra dinaintea focului.“ In urma ca absolutu teologu frundieresce si teolog'ia morala, carea spre stricarea D. Tale te vedi a-o fi cá m negligata, si apoi singuru te voi convinge, despre ce si eu inainte te ascedu, cumca din inveniatur'a D. Tale cea data „cu limba de fulgeru“ parintelui T. V. Bourza nicicátu nu se potu cunósce „virtutile morali, cu cari teologii teologiloru, ostasii cei ca braçic agere ai bisericei lui Christosu au esítu triumfatori si au ziditu beseric'a lui Christosu“, in stilu inse simplu, in care n'au fostu despartimenturi de rogatiune separate pentru „ortodocsi“ ori „dreptcredintiosi“ seau pentru oricare alte secte religiunarie de tempuri mai próspete produse; dar nici n'a fostu prescrisu: óre cu faci'a cátra resaritu seau cátra apusu, respective cátra „Rom'a, cetatea eterna, de unde ne tragemu originea si numele maretiu“, trebuie se facemu metanii cu mai bunu prospectu de mantuire;²⁾ ci mai presusu de tote pentru totu insulu, carele voesce se fia crestinu bunu si omu de omenía, a fostu prescrisu duchulu blandetiloru, cu care te ascedu Domnule, cumca si D. Ta mai multu ai poté prosperá decátu cu „limb'a cea de fulgeru.“³⁾

Ioanu Socodoranu.

Literatura.

„Istori'a besericeasca“ scrisa de br. A. Siaguna.

(urmare.)

La pag. 185. §. 106. tom. II. se scrie: „*Dupa atátea amaretiuni si jerfe eara resari lucéferulu unui viitoriu mai bunu pentru baserica nóstra, parte prin aceea, cáci si imperati'a a vediutu gónele cele esagerate tiesute din partea ultra unitiloru asupr'a clerului si poporulu nostru, deaceea a si demandatu episcopulu unitu sub 13 Iulie 1759 se incetiedie pre viitoriu de la oríce góne asupr'a neunitiloru din pricin'a nerecunóscerei uniei, fia ei mireni fia preoti.*“

La acést'a asertiune a preasantiei sale reflectedu, cumca episcopulu unitiloru nu a gonitu pe neuniti, dupacumu fórté reu crede preasanti'a sa in acést'a asertiune;

1) Déca esemplele n'aru fi odíose, noi amu scí vreo diumetá de duzina de barbati rom. gr. c., cari nu numai pentru atari espectorari, ci si pentru alta ce-va au fostu siliti a luá lumea in capu. Dieu inse, Fratiloru, recriminariile nu ne mai folosescu nimeru. Red.

2) Ba totdeun'a a fostu prescrisu la oricare relegiune, ce n'a voitu a renuntia la esistinti'a sa, astfelu aducundu cu sine natur'a lucrului. Red.

3) Amu publicatu corespundinti'a incheiata, pentrucá ne magulimu a fi fostu totdeun'a si a fi si adi inpartiali si neaternatori. Dar fiendca din dispute, ce degenera in personalitati, publiculu nu multu se edifica, rogámu cu respectu pre ss. dd. I. S. si D. P. se-si computa trebile private ulterioari pre cale privata, ear nu in diariulu nostru. Red.

ci aceia pe cale legala a procedatu incontr'a neunitiloru, carii turburau unirea, si pe desertorii unirei i cautá cu fervóre si cu energiá fóra de crutiare, (care lucru era fórté neplacutu domniloru pamenteni si oficialiloru provinciali, ca unora ce favoriau desbinarea Romaniloru pentrucá nu cum'va acesti'a prin unirea basericésca se se consolidadie in Transilvani'a, unde si mai demultu Romanii cu numerulu loru celu mare formau majoritate), si din ast'a cauza a demandatu imperati'a, ca episcopulu unitiloru se se contenesca de a cautá pe cei ce au parasitu unirea. Luminatu se póte vede acestu lucru togm'a din demandarea imparatésca din a. 1759 13 Iuliu (memorata si in istori'a desub disputa), in carea se demanda, ca episcopulu unitiloru se se contenesca de la prosecutiunea, adeca de la cautarea asupr'a desertoriloru unirei, care „prosecuti“ unenu insémna „persecutiune“ seau góna, dupacumu apriatu aréta aceea demandatiunea imperatésca, aflatoriá si in istori'a Romaniloru scrisa latinesce de Petru Bod, in cuvintele urmatórie: „Quare vobis, gubernio nostro regio, clementer committimus, . . . una episcopo Graeci ritus unitorum Fogarasiensi id ipsum intimaturi atque ideo nomine nostro eundem monituri, ut ab omni nonunitorum, seu popae illi sint seu laici, ex capite non observatae unionis ulteriori prosecutione prorsus abstineant.“

La pag 227—228: §. 133 tom. II. in tractatulu despre Banatu se aseredia, cá „*Banatulu sub jugulu turcescu s'a pustuitu de totu; cá cátu s'a asediatu stapánirea imperatésca, numaidecátu s'a coboritu poporulu romanu din munti, si a esítu din codrii Carpatiloru la siesulu celu roditoriu alu tierineloru strabune.*

Precumu mi-se vede in aceste asertiuni preasanti'a sa crede, cá Banatulu sub jugulu turcescu a fostu de totu predatu si stersu, desiertatu si de Romani, si cá poporulu romanu dupa-ce s'a asediatu domnirea imperatiloru din cas'a habzburgica in Banatu ar fi descinsu din munti la siesu. Decum'va prealuminatulu auctoru in asertiunile aici insirate are astfelu de credintia despre poporulu romanu banatianu, atunci are credintie retacite si in acestu casu ca si in celealalte multe aduse pana acumu inainte. Pentrucá cu tóte cá Banatulu a suferitu multe pre tempulu domnirii Turciloru, elu totusi nu a fostu de totu desiertatu ori stersu, ci si sub domnirea Turciloru a esistatu sub nume de Banatulu Lugosiului si Caransebesiului, precumu se póte vedé destulu de chiaru din urmatóriele documente:

a) Din documentulu lui Georgiu Rákotzi datu in 1653, din care se scie, cumca Banatulu si pre tempulu domnirii turcesci pe aici a esistatu sub numele „banatulu Lugosiului si Caransebesiului,“ precumu aréta urmatoriulu pasagiu din acelu documentu: „Nos Georgius Rákotzi etc. . . Cum e praecipuis illis monumentis, quibus pro eminentiae nostrae ratione et ex dictamine principatus, regnum isthoc et ditiones nostras ornare et munire cura diligentiori intendimus, praesidiorum militarium praesertim circa confinia et limites regni collocatione esse reputemus, unde secundum Deum salus et securitas publica haud minime sperari potest, accedente etiam in hoc eodem negotio intercessionem singulari generosi Achatii Barcsai de Nagy-Barcsa, consilarii nostri, comitatus Hunyadiensis supremi comitis ac districtuum Karansebes et Lugos bani itidem supremi.“ (vedi Magazin istor. de Ant. Kurz pag. 211)

b) Din literele lui Georgiu Rákotzi principelui Transilvaniei date in 1609, ce se gasescu in copia autentica in lad'a besericeii romanesci gr. or. din Lugosiu,

prin cari litere si acestu principe confirma privilegiile Romaniloru banatiani intarite inca si de Ladislau regele Ungariei si in cari litere se afla, cumca pre tempulu domnirii Turciloru in Ungari'a a esistatu poporu romanu in Banatu si acelu poporu a avutu 8 districte romanesci, anume: districtulu Lugosiului, Sebesiului, Mehadiiei, Almasiului, Carasiului, Bersaviei, Comiatului si a Iliadiiei, dupacumu documentedia, urmatóriele siruri din acele litere: „Nos Gabriel... quod nominibus et in personis fidelium nostrorum, generosorum ac nobilium Ioanis Lugossy Michaelis Deesi alias Literati, Martini Baniás et Georgii Raduly, in propriis ipsorum ceterorumque universorum nobilium et chineziorum nec non aliorum Valachorum districtuum Lugosiens., Sebesiens., Mehaldiens., Halmosien., Crassoviens., Bersaviens., Comiatiens. et Illadiens., exhibitae sunt nobis et praesentatae binae quaedam literae etc. Datum in civitate nostra Alba-Iulia die 3. m. Aprilis a. D. 1609.“

c) Din istori'a Transilvaniei scrisa de Volfangu Bethlen, care in acést'a la pag. 590. tomu III despre districtulu Lugosiului si Caransebesiului, cele mai insemnate locuri ale Banatului depre tempulu Turciloru, scrie, cumca aceste districte pentru conservarea loru, afara de tributulu transilvanu, au mai platitu Turciloru inca si dóue miie de galbini, precumu aréta urmatóriele cuvinte din acést'a istoria in limb'a latina: „Tum demum onus illud, cui se districtus Lugos et Caransebes (1552) submiserunt, . . . quod videlicet, consulendo conservationi et incolumitati suae, obstrixerint se singulis annis praeter illud tributum, quod ex tota Transilvania tunc pendebatur, duo millia aureorum ad Portam soluturos, et reipsa ad hunc usque annum (1595) solvebant, abolitum est, nec postea contribuebatur, donec dicti districtus in potestatem Turcarum anno 1658 sunt redacti.“ Aceste tóte aici insirate dovedescu, cumca Banatulu nu au fostu stersu de totu si cá a locuitu intr'insulu si sub domnirea Turciloru poporu romanu cu dóue cetáti memorabile romanesci.

Cumca pre tempulu domnirii turcesci Banatulu nu s'au prepeditu de totu si cumca poporulu romanu s'a sustienutu in Banatu, afara de cele mai susu memorate mai documentedia si istori'a Banatului scrisa de Leonhardu Böhm tiparita in Lipsi'a in 1861, istori'a Banatului data in 1861 in Becichereculu mare de Ioanu Zwicker, Temesian'a scrisa de A. T. Laurianu in limb'a romana in 1848, istori'a Banatului edata de Grisellini in 1780 si alte opuri referiótrie la Banatu, in cari se afla scrisu, cumca Banatulu si sub ocuparea si domnirea turecsca a esistatu sub nume de „banatulu Lugosiului si alu Caransebesiului,“ cumca a avutu banii sei tienatori de Transilvani'a, si cumca dupa recuperarea Banatului de la Turci numai o parte de Romani a descinsu din munti si din codrii in Banatu, care parte nu se póte numi poporulu romanu, fiendca in istoria nu se póte pune partea pentru intregu, ca in retorica, si fiendca o asemine numire repumnedia fapteloru istorice.

(va urmá.)

Gavrila Popu,
canonicu.

* * *

Acta ex iis decerpta, quae apud s. Sedem geruntur, in compendium opportune redacta et illustrata; fit evulgatio singulis mensibus. Fasc. XIII. v. II. mense Iulio, a Marietti congr. socio administro. — Acést'a fóia perio-

dica incepù a esì in anulu trecutu in Rom'a, e de mare insemnetate pentru cei ce se ocupa cu studiulu teologicu. Ese in fascicule si se póte trage de la tipografi'a poliglota a propagandei. Pretiulu 10 lire pre unu anu; pentru provincie straine se adauge la 10 lire si spesele de posta.

Storia religiosa e civile dei papi, per Guglielmo Audusio, canonico di san Pietro in Vaticano e professore del diritto nazionale delle genti all' università della sapienza. Roma, 1866; tre volumi.

Opere del p. Antonio Bresciani della compagnia di Gesù. Roma, tip. della „Civiltà cattolica,“ 1865—66. Edizione elegante in 8.— **Volume I.** di pag. XVI—500: Memorie intorno la vita del p. Mich. Sczezytt. Arte di goder sempre. Memorie intorno ad Eugenio Cusani. Arte di ben governare. Esercizii spirituali. — **Volume II.** di pag. IX—474: Vita di Abulcher Bisciarach. Biografia di tre alunni di propaganda. Ammonimenti di Tionide. Avvisi a chi vuol pigliar moglie. Romanticismo italiano. Saggio di alcune voci toscane. — **Volume III.** di pag. IX—390: Lettere sopra il Tirolo tedesco. Orazione per le esequie sopra Maria Beatrice. Viaggio in Savoia. L'armeria di Carolo Alberto, lettere descrittive. Descrizioni. Il trionfo della clemenza. I trenta medaglioni. — **Volume IV.** di pag. VI—444: Dei costumi dell' isola di Sardegna, comparati cogli antichissimi popoli orientali. — **Volume V.** di pag. VI—362: Riviste di libri contemporanei. Dialoghi del paganesimo. Narrative, Ragionamenti etnografici. Il museo Campana. La ven. Maria Cristina. L'altare di Boulogne. Giustina Serlopi. — **Volume VI.** di pag. IV 363: L'ebreo di Verona, parte prima. Scopulu acestei editiuni e, de a dá la lumina tóte opurile ilustrelui scriptoriu atátu edite pana acumu câtu si needite inca. Imsemnaramu materiele din fiacare volume, ca se se póta mai bine vedé despre ce a scrisu acestu omu din tempulu modernu, carele prelanga lucru posiede o limba clasica italiana infrumsetiata cu spresiuni clasice din tóte dialectele italiane.

Il protestantesimo svelato nella sua origine, nella sua natura, nei suoi effetti, per Giovanni Perrone d. c. d. G. Torino. — In acestu opu instrue ilustrele autoru poporulu italianu despre originea, natur'a si efectele protestantismului, dandu-le la mana arme bune pentru de a-se luptá incontr'a propagarei lui pre pamentulu italianu. Limb'a e frumosa, modrulu tractarei forte poporariu. Se comenda.

Discussion amicale sur l'ontologisme; dialogues entre Lui et Moi; par Jean Sans-Fiel philosophe auvergnant. Nancy, Bordes frères, 1865. — Pr. 1 t.

Die heilige Geschichte des alten und neuen Testaments, nebst Denkwürdigkeiten aus der Kirchengeschichte und einem Anhang über das kath. Kirchenjahr, für kath. Schulen und Familien. Mit 100 Abbildungen, 2 Grundrissen und einer Karte; bearbeitet und mit Anmerkungen versehen von I. I. H. Schuhmacher; 29. Auflage. Saarlouis, Stein 1865. 478. S. — Pr. 10 gr. d. arg.

In S. Gregorii Nysseni et Origenis scripta et doctrinam nova recensio, cum appendice de actis synodi V. oecumenicae. Per Aloysium Vincenzi etc. — **Vol. II:** Origenes ab impietatis et haereseos nota in ceteris institutionibus vindicatus; Romae 1864. pag. XXXIII — 545 in 8. **Vol. III:** Historia critica questionis inter

Theophilum, Epiphanium et Hieronymum, Origenis adversarios, et inter I. Chrysostomum Theotinum, Rufinum et monachos Nitrienses, Origenis patronos. Romae 1865 pag. XVI — 326 in 8. **Vol. IV:** Vigili pontificis Romani, Origenis Adamantii, Iustiniani imperatoris triumphus in synodo oecumenica V. Romae 1865 pag. XV — 432 in 8. Pretiulu acestoru patru volumi e 5 tal. 20. gr. de arg.

La tipografi'a archidiecezana din Blasiu se afla de vendiare cu pretiuri tare reduse in v. a. urmatóriele carti bisericesci, de rogatiuni, scolari si scientifique: A) cu cirilice: Bibli'a in crudo de 1 esempl. 21 fl. — Evangeli'a 5 fl. 4 cr. — Apostoleriu 3 fl. 36 cr. — Liturgi'a 84 cr. — Mineiulu 11 fl. 67 cr. — Triodulu 4 fl. 20 cr. — Octoichulu celu mare 2 fl. 24 cr. — Strascniculu 1 fl. 68 cr. — Catavasieriulu 70 cr. — Psaltirea 84 cr. — Acatistu 54 cr. — Pentecostariu 36 cr. — Octoichulu micu 36 cr. — Orologiulu mare (ciasoslovu) 1 fl. 40 cr. — Acatistu pre chartia ordin. 36 cr. — Acatistu pre chartia velina 40 cr. — Catechismulu mare 52 cr. B) Cu litere latine: Acte si fragmente edate de Timoteiu Cipariu 1 fl. 28 cr. — Crestomatia seau analecte 1 fl. 28 cr. — Elemente de filosofia 2 fl. 87 cr. — Elemente de limb'a romana 92 cr. — Elemente de poetica 97 cr. — Gramatica latina partea II. 1 fl. 18 cr. — Scienti'a s. scripture 1 fl. 8 cr. — Cuventu de deschiderea asociatiunei 40 cr. — Istori'a biblica 37 cr. — Istori'a Ardélului pentru scólele poporali, edata de profesorele Ioanu Moldovanu, brosiurata 30 cr. — Geografi'a Ardélulu brosiurata 18 cr. — Fisic'a poporale, edata de d. profesore Alecs. Micu 30 cr. — Aritmetic'a poporala, edata de d. prof. Ioanu Stoianu 15 cr. — Se mai afla sub tipariu principiile de limb'a edate decãtra rds. d. canonicu Timoteiu Cipariu, in doue parti, — si se afla gat'a de a se tipari Abecedariulu pentru scólele comunale din archidieceza, compusu acumu denou dupa metod'a noua de abecedarie decãtra d. profesore dr. Ioanu Bobu. Pretiurile acestoru opur se voru defige dupa csirea loru desub tipariu.

Ochire prin lumea politica

(din 1—15 Noembre.)

Cronica interna. Patru ministri, Belcredi min. de statu, Beust ministru de esterne si alu casei imperatesci, Iohn ministru de bataia si Larisch alu finantieloru si-publicara prin diurnalulu oficialu „Wiener-Zeitung“ fiacare program'a sa in privinti'a purcederei, ce voru a observá facia cu afacerile generale ale imperiului in venitoriulu celu mai deaprópe. Se promite in acele programe preste totu o politica pacinica si referentie amicali cu poterile straine, inlaintru ecvilibrarea venituriloru si a speseloru statului, organizare constitutiunale, reforme radicali in armia pre bas'a gardei de tíera. (Landwehr.) Ceialalti ministri alu justitiei, alu comerciului, si sectiunea pentru culte si invetiamentu, n'au esitu asisiderea la lumina cu atari programe; ceea ce dede ansa de a coniepturá, cumca domnii ministri din urma n'au vrutu se previna pre fiitorii loru colegi magiari, prin urmare cumca pentru portufóiele ultime intr'adeveru ar avé Ungari'a pespectiva de a capetá câtu mai in scurtu ministri proprii. Atát'a se pare siguru, cá regimulu va pasí astadata inaintea dietei ungare convocate pre 19. l. c. fóra reserva, espunendu-si cu precisatate mesur'a concesiuniloru, ce póte si voesce se le faca Un-

gariei, si cerendu contraconcesiuni totu asia de categorice. Fačia cu acestea natiunalitãtãle diverse nu dormu, ci din tôte poterile se straduescu a-si asigurã existintia si drepturile ce li-se cuviniu, atragundu asupr'a-le prin deputatiuni ingrigitóri'a atentiune si gratia parintésca a inaltiatului imperatu. Si despre o asemenea deputatiune romana-transilvana, nedesmintita pana acumu decãtra foile romanesci, cetimu si audímu cã ar fi pre cale cãtra Vien'a. Totu in Ardélu diu'a aniversaria a inarticularei natiunii romane (26 Octobre 1866) se serbã in cele mai multe locuri cu unu entusiãsmu, in foculu carui'a bravii Abrudani subscrisera preste 5000 fl. v. a. pentru academi'a rom. jurid. infientianda, eara pre aiurea se dechiarara gat'a la contribuirea *banului natiunãlu* proieptatu de m. st. d. redactoru alu „Gaz. Transilv.“ Nóue ne place a sperã, cã acestu proieptu fôrte salutaru lu voru adoptã si prealuminatii nostri archipastori, candu apoi nu sufere indoéla, cã subscriptiunile din tôte anghiurile locuite de Romani aru emulã cu cele din Abrudu, numai se nu uitãmu, cã — „ferrum tundendum dum calet.“

Cronica esterna. Victoru Emanuele in 7 l. c. intrã in Veneti'a, unde fũ primitu cu unu entusiãsmu fóra parchia. In urm'a ocuparei teritoriului venetianu Itali'a nemaitemendu-se de influentie straine (precumu díce ministrulu Ricasoli), si incepũ inpacarea cu beseric'a, chiamandu acasa pre episcopii italiani esilati inainte cu doi trei ani. Totu asemeni se spéra inpacare si cu pontificele, spre care scopu Vegezzi ear ar stã se plece cãtra Rom'a; si spemea se intaresce cu atãtu mai vertosu, cu cãtu terminulu conventiunei din Septembrie se totu mai apropia, si cu cãtu tempulu fóra indoéla a stemperatu multu de ambe pãrtile foculu primei esacerbãri.

In Prusi'a provinciele decurundu incorporate, mai alesu Hanover'a, nu multa simpatia aréta cãtra Prusi; eara in Germani'a de média-di pre dí ce mierge se intaresce partit'a, carea sustiene principiulu federatiunei libere intre staturile germane, ca unicu mantuitoriu pentru Germani.

Relatiunile amicali intre cabinetulu nostru si celu francescu se intarira in dílele din urma si prin incheierea unui tractatu comercialu.

Rescól'a din Candí'a se pare cã inca totu nu e deplinu sugrumata.

Principele Romanéi Carolu I. reintorcundu-se din Constantinopulu, fũ primitu in capital'a tiei in modrulu celu mai serbatorescu si mai stralucitu. Prelanga conditiunile de recunóscere, memorate in numerulu nostru precedinte, „Romanulu“ ne spune, cã acést'a s'a facutu „in limitele prevediute de tractatulu de Paris si conformu capitulatiuniloru,“ „cari recunoscun principatelor romane chiaru si dreptulu de a face pace si rebelu precumu voru socotí de cuvientia.“ Dee ceriulu, ca Romaní'a dupa devingerea atãtoru greutãti si dupa atãtea sbuciumãri se se bucare de ací inainte necurmatu de o stare a lucrurilor mai ordinata si mai in floritória!

Varietãti.

Alumneu. Intieleginti'a romana din Banatu a proieptatu si a si inceputu infientiarea unui alumneu pentru studintii romani in Temisiór'a. Ddiu lu-ferésca de sórtea alumneului, ce se proieptase mai anu pre sém'a tractului Faragãu in Ardélu!

In Bresci'a, cetate in Itali'a, existe o femeia in etate de 42 de ani, carea scie de rostu s. scriptura intréga.

Sinodu evreescu. Cu ocasiunea espusetiunei universali de la Paris din anulu viitoriu se va tiené acolo si unu sanhedrin evreescu, carele va avé a desbate dóue lucruri: 1) se se stérge oprirea de a mancã unele bucate; 2) se se inpedece poligami'a, carea a prinsu radecine la Evreii din Algeri'a. Iertandu-lu tempulu, póte se va respicã si asupr'a intrebarei, déca feteloru le-competiesce parte egala cu fetiorii in ereditate, au ba?

Principés'a danesa, Dagmar, inainte de cunumi'a sa cu clironomulu de tronul alu Rusiei fiendu in Petru-polu rebotediata, capetã numele Mari'a Teodorovna.

Dómni'a An'a Alesandroviciu din Lugosiu, in testamentulu seu din 7/19 Aprile 1765, publicatu in „Albin'a,“ face intre altele urmatóriele legate pie si prelaudabile: la punctu 3) lasa cas'a sa din Lugosiu nru 574 cu intravilanulu dinpreuna, ca „fundatiune ortod. resar. pentru crescerea feteloru romane.“ La p. 5) 8000 fl. v. a., ca din interesele loru se se ajutore in totu anulu veduvele romane gr. or. scapatate, nu cersitórie, din Lugosiu. La p. 7) 8000 fl. v. a. pentru studintii romani seraci din Lugosiu de relegea gr. or. La p. 8) 2000 fl. v. a., ca din interesurie se se inpartasiésca cersitórii rom. gr. or. din Lugosiu.

In Naseudu deodata cu 26 Octobre s'a serbatu si depunerea in beseric'a locala gr. c. a vechieloru standarte ale regimentului II. rom. de granitie, pre cari bravii stranepoti ai lui Traianu le au portatu cu atãt'a eroismu din invingere la invingere pre campurile de lupta ale Europei, incãtu nemoritóriu imp. Iosifu II. demandã a se scrie pre ele sentinti'a „*Virtus romana rediviva*“, ear pentru bravurile din 1848 Maiestatea sa Franciscu Iosifu I. decorã stégulu batalionului primu cu medali'a de aur, unica decoratiune de acestu soi in intréga armí'a austriaca. Acele flamure devenindu fôrte vechi, si facundu-se in loculu loru nóue, Maiestatea sa concese, ca cele vechi se nu se aduca in armari'a din Vien'a, ci se se pastredie in Naseudu.

Pentru compunerea cãrtiloru scolastice reale in limb'a romana s'a compusu in Cernauti o comisiune. Infientiarea ei datéda acumu cãm demultisioru, deunde „Fóii'a societatei bucovinene“ se plange nu fóra cuventu asupr'a ei, cãce nu dà inca nici unu semnu de viatia.

Noulu redactoru si editoru alu „Fóiei societatei bucovinene“ e st. d. Ioanu a lui G Sbiér'a.

Cu ocasiunea serbatórei lui Zrinyi escel. sa episcopulu Strossmayer din Diakovár in Croati'a daru 50.000 fl. v. a. pentru redicanda academi'a sudslavica.

Ne rogãmu cu respectu de p. t. domni prenumeranti, cari suntu inca in restantia cu pretiulu prenumerarei pre semestrulu, ba si pre anulu trecut, ca se binevoésca a ni-lu respunde; altmintrea vomu fi nevoiti a nu mai creditã pre venitoriu. nimenui.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru: G. L. in Argisiu. Nu v'ati alesu bine materi'a de polemia. Acele adeveruri si noi le amu esperiatu, si la cãrtile enumerate noi amu fi mai adausu „Pascali'a.“ Firesce, cã intre acei'a nu sunt de a se intielege nicecandu numerosii laudabili. Celei de mainainte i vomu face locu.— O. B. in Naseudu. Óre se nu dícemu mai bine cu Virgiliu: „Claudite jam portas, pueri; sat prata biberunt?“ — M. L. in Fenesiu pre Ampoiu. Déca o fétã si mai tenera decãtu de 50—60 de ani tiene credintí'a desiérta, cã e pecatu a se inrobodi necununata, avemu detorintí'a se o luminãmu; dar si mai mare detorintia avemu de a trai in iubire fratiésca unii cu altii, mai si iertandu gresielele deapropelui, si acést'a mai alesu candu representãmu in persón'a nóstra pre vestitorii pãcei si iubirei ceresci. — I. P. in Blasiu, G. T. in Iesvinu. Dóra ne va concede spatiulu. — M. P. in Iosipu. Ti-vomu respunde pre cale epistolaria. — I. B. in Petridu. In epistol'a reclama-tória ai uitatu a numi numerii, cari lipsescu. Reclama denou.